

Událost

Ladislav Hejdánek

- ◆ bytový seminář, česky, vznik: 12. 1. 1981
- ◆ private seminar, Czech, origin: 12. 1. 1981

Událost [1981]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1981-01-12 Událost (1) [slabá kvalita] (1)_s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: 12. ledna. Událost.

Nebudu se vracet k tomu, co jsme nedodělali 8. prosince. Ono se to stejně vždycky vrací. Říkali jsme si už na začátku, že to bude takřka naší zásadou. Ono to ani nemusí být zásadou, když se to děje dobře, tak to vždycky musí vyplynout z toho, že se mnoho věcí mnohokrát opakuje z různých stran. I když se něco vynechá, nic se neděje, dostaneme se k tomu znovu na jiné cestě.

Náš problém je struktura události. Maličko načrtnu, jak se k tomu dostáváme. Vyšli jsme z dění jako základu a za druhé z jeho původní plurality. To jest na rozdíl od antické tradice základem všeho nejsou *archai*, počátky, které jsou neměnné a z nichž všechno vzniká a do nichž všechno zase zaniká, nýbrž základem je dění.

A to, co trvá, je umným způsobem zachováváno tímto děním. To pro nás bude problém. Zatímco pro antickou tradici byl problém, jak se něco může měnit, pro nás je základem, že se všechno proměňuje, všechno je změna, všechno se děje, a problém je, jak věci trvají. Jak mohou uprostřed té všeobecné proměnlivosti některé věci zůstat zachovány. To je náš problém, který musíme řešit.

Druhá věc je, že jsme vycházeli z plurality toho dění. To jest není to tak, že by bylo jedno veliké pletivo dění, jakási kontextura dějství vesmírného, nýbrž jsou jednotlivá dějství. My z těch jednotlivých dějství musíme nějak najít, jak vzniká to, co vidíme kolem sebe. Tedy nikoliv dění vůbec, nýbrž jednotlivá malá dějství, kterým budeme říkat události.

Událost je určitá vnitřně integrovaná... to je strašně důležitá věc. Proto neexistuje jedno veliké dění, protože není tady nic nebo nikdo, kdo by to dějství integroval. V zásadě není námitka, mohlo by to být zintegrovaná v jedno jediné veliké dějství, ale museli bychom vyložit, kdo garantuje tu jednotu veškerenstva, které se děje. Tedy zas by to byl problém, nemůžeme z toho vycházet.

Ale u události to musíme předpokládat. Událost je kousek dění, který je vnitřně integrovaný. Proto mluvíme o události jako celku. Toto celkové dění, tento celkový kousek dění, kousek dění, který je celkem... ten rozpor, který vyplývá z toho, že se nedokonale vyjadřujeme, nemáme ještě připraveny ty termíny. Mluvíme o složce nebo kousku dění a tím sugerujeme, že to dění je už něco tady hotového, zatímco my víme, že abychom mohli mluvit vůbec o dění v celku, tak tady potřebujeme nějakého garanta té celkovosti toho dění. Tedy to je jenom nedokonalost těch předpokladů, z nichž vycházíme.

Původně žádné jedno veliké dění neexistuje, jsou jednotlivá dějství malá, události, a ta jsou vnitřně integrována. Čili jsou jednotlivá celková dějství, malé celky dění. A toto celkové dění může mít charakter toho nejjednoduššího celkového dění, nebo pokud jde o události vyšší úrovně, to jest takzvané *superudálosti* proti těm *protoudálostem*, tak ty *superudálosti* ve své celkovosti mohou být a musí být postaveny, ustaveny, integrovány na základě těch subudálostí, nakonec *protoudálostí*.

Ve shodě, nebo spíše snad analogii s tendencí moderní fyziky ke kvantování, to jest s tendencí moderní fyziky, která došla k závěru, že ani hmotu, ani energii, což je vposledu totéž, nelze dělit do nekonečna, nýbrž že jsou jakési nejmenší části energohmoty nebo hmoty-energie, které jsou již dále nedělitelné. Čili myšlenka starořecká, myšlenka takzvaných atomů, *atomos* je to, co není dělitelné. A tyto nejmenší částice, částčky energohmoty nazývá moderní fyzika *kvanta*.

Tím také ta kvantová teorie zavádí do rovnic, tam kde jde o energie třeba, tu nutnost kvantovat ty dávky nebo ta množství energie. Když jde o velká množství energie, tak tam ten masový výskyt *kvant* zastírá tu kvantovost. To je asi tak, jako když máte obrovskou hromadu písku, tak tam není důležité, kolik písku tam je, jak veliké ty částčky jednotlivé písku jsou, jestli jsou to větší kamínky nebo menší kamínky, tam to prostě tak nějak všechno zaniká. Ale když stále dělíte tu hromadu na míň a míň, až dospějete na docela malé množství, tak tam už vlastně je velmi důležité, jestli to je šutýrek, nebo jestli je to jenom pískové zrnko. Tam už to začíná být důležité, když se třeba odebírá jedno zrnko a zjišťuje se, jaká část je to z toho zbytku. Je velmi důležité, jestli je to velká část, nebo malá část tak podobným způsobem ta okolnost, že

jde o kvanta, pod něž už nelze jít, se stává důležitou tam, kde toho množství energie je velmi málo. A pak v těch rovnicích, jichž kvantová mechanika užívá, tam není možno dosazovat libovolná čísla, nýbrž jenom právě ta kvanta, čili přetržitá množství energie.

Přesto přese všechno je fakt, že i v té kvantové teorii, kvantové mechanice, v těch rovnicích se vyskytuje také veličina T , čas, s kterou se zachází, jako kdyby byla nepřetržitá, jako kdyby byla kontinuální, mohla nabývat jakýchkoliv hodnot. Po mém soudu je to určitá nedůslednost a dříve nebo později fyzikové dospějí k tomu, že i čas budou muset kvantovat. Nebudeme je přesvědčovat o tom, nebudeme jim napovídat, ale nebudeme také čekat na to, až na to přijdou, a budeme z toho vycházet jako z určité filosofické hypotézy.

Tedy budeme se dívat na čas analogicky, jako se dívá moderní fyzika na energii, a budeme považovat čas za veličinu přetržitou, veličinu, která nemůže nabývat libovolných hodnot, nýbrž jenom skokem hodnot, které jsou násobky těch nejelementárnějších časových kvant. A tato nejelementárnější časová kvanta budeme nazývat událostmi prvního řádu. Teď, já už jsem někde o tom psal v těch minulejších bodech a napsal jsem tam *prima ordo*, ačkoliv už jsme o tom kdysi mluvili a už jsem se opravoval, že je *primus ordo*, tak prosím vás v těch starejších textech, pokud to máte, tak to opravte, aby ostuda byla nejmenší co možná.

Tedy *primus ordo*, první řád, první úroveň, bychom taky mohli říct. A odtud termín *primordiální*. Mluvili jsme o tom, že se mě kdosi zeptal, proč ne *primordinální*, ale prostě Whitehead zavedl *primordiální*. Nejenom on, ale teda já to mám od něj, tak budeme tomu říkat ve shodě s Whiteheadem jako tedy *primordiální* událost.

Co o takové události, nyní ne jenom *primordiální*, nýbrž o každé, co o takové události můžeme říct? Tak každá událost se vyznačuje především tím, že má začátek, průběh a konec. Já jsem tady připravil... nemáme tady epidiaskop bohužel, jinak byste to měli přednášku s barevnými obrazy, mám to červeno-černé. Tak vám to jenom takhle ukážu na dálku, snad to bude dost vidět. První takový geometrický model události. Postupně si to budeme upravovat. Prostě takovej talíř lítající jakoby z profilu.

Tak každá událost má začátek, konec a průběh mezitím. Samozřejmě hned musí někoho napadnout, nebo většinu z vás, zejména ty, kteří už dost částí slyšeli, že je otázka, proč říkám, že začátek je tady a tady konec, a proč není začátek tady a tady konec. O tom právě budeme hovořit. Tohleto je zatím v rámci běžné konvence, že když se namaluje časová osa, tak že nalevo je minulost a napravo je budoucnost. To znamená, že tahle část té události, to je vlastně začátek, to je ta nejstarší část události, která nejdříve se stane minulostí. A postupně se minulostí stávají ty části další, až tou poslední, čili v tu chvíli nejmladší částí události, je konec události. Tedy tohleto je rozměr události v čase, tohleto řekneme, že nám bude představovat rozměr události v prostoru, tedy její rozloženost.

Vzhledem k začátku události, z hlediska začátku, je konec události její budoucností. Z hlediska konce události je začátek události její minulostí. To je stále v rámci běžné konvence.

V obou případech, jak v tom případě, kdy vzhledem k začátku je konec budoucností, i v tom případě, kdy vzhledem ke konci je začátek minulostí, v obou případech jde o minulost a budoucnost přítomnou. Tedy to znamená, musíme si trochu říct něco o přítomnosti. Taky to není nic nového. Přítomnost není... jestliže je řečeno, že čas je kvantován, že existují nejmenší částčky času, tedy neexistuje žádný časový bod, nýbrž nejmenší částčka času je vždycky ještě dění.

Proto přítomnost nemůžeme chápat jako bodovou. Přítomnost tedy má vždycky v sobě, zahrnuje v sobě, implikuje v sobě něco budoucího a něco minulého, protože není bodová. To znamená to tedy, že přítomnost je rozměrná časově a že je integrována. Neboť abychom mohli mluvit o tom, že ta minulost nebo ta budoucnost je součástí přítomnosti, musí být tou součástí udělány nějak. To znamená, musí být do té přítomnosti integrovány. Přítomnost tedy budeme chápat jako tu časovou existenci, při které jsou pohromadě jednotlivé složky trvání přítomnosti. O těchto složkách můžeme mluvit tady jen přeneseně, pokud jde o *primordiální* událost, poněvadž u nich vidíme, že tam vlastně už žádné podsložky nejsou možné, alespoň tedy tak, že bychom mohli tu událost dělit dál. Ale platí to pro všechny události větší, čili

zatím se můžeme spokojit s tímto provizorním výměrem, tedy přítomnost od toho, že je při tom. Máme to v češtině krásně etymologicky podložené. Přítomné je všechno, co je při tom. Přičemž při tom aktuálním dění.

Tedy jestliže je nějaká minulost, nějaká budoucnost přitažena, přistržena, integrována do nějaké přítomnosti, tak ta minulost i ta budoucnost jsou při tom. Je to rozdíl od těch minulostí nebo budoucností, které nejsou při tom. Taková minulost, která není při tom, samozřejmě existuje. Čili tady rozlišujeme, že ten počátek a konec události, které představují minulost a budoucnost pro nějaký sekvenční nebo okamžikový proces té události, pokud nejde o *primordiální* událost. Ten počátek i konec jsou nějak přítom. To je právě charakteristické pro celostnost, pro integrovanost události, že nějakým způsobem přitahuje k sobě a nechává být přítom své dění i tu minulost a budoucnost.

Dění události, nebo můžeme říkat událostné dění – uvidíme, že je potom také dění jiné, neudálostné, ale k tomu přijdeme později – událostné dění spočívá v uskutečňování toho průběhu události mezi počátkem a koncem události. To je takřka *tautologie*. Ale teď to začne být zajímavé. Jinou povahu má ta část události, která ještě nedošla uskutečnění, tedy která ještě neproběhla, čili tahle část budoucí, než ta událost, která již nastala, která již proběhla, to je ten začátek a brzo po něm.

My se musíme nějak dohodnout na tom, jak budeme charakterizovat tu část události, která již proběhla, na rozdíl od té, která ještě neproběhla. Zároveň musíme počítat s tím, že i ta událost, která již proběhla, jednou byla ještě neproběhlá a i ta část, která ještě neproběhla, jednou proběhne. Musíme ji charakterizovat tak, aby ta proměna byla možná. Zároveň tam na té události musíme ještě odlišit tu hranici mezi tou částí události, která již proběhla, a tou, která ještě neproběhla. Tato hranice je dost důležitá, už myslitelé si uvědomovali důležitost této hranice, říkali jí přítomnost. Augustin třeba ve svých úvahách o čase, někdy se k tomu můžeme vrátit, říká, jaká je to podivná věc ten čas, když se skládá z obrovské hromady toho, co už není, z neméně obrovské hromady toho, co ještě není, a z takové nepatrné šňůrčičky toho, co právě je, a co právě je, tu ránu pomine a je zaměňováno něčím jiným. Čili tahle, ten předěl mezi minulostí a budoucností se odedávna nazývá přítomností a my si tedy uvědomíme, že tato přítomnost se liší jak od proběhlé části události, tak od té, která ještě neproběhla. My ovšem víme, že tento předěl není bodový. To jen opakuji, co už bylo řečeno. A že v tomto bodě se právě – a teď to je zas poplatné té tradici – v tomto bodě právě se něco děje. Ta budoucnost, která ještě nenastala, ta tu je připravena k tomu, aby nastala, ale tam se nic nemění. To, co už nastalo, no to už nikdo nezmění. Prostě to nastalo, jak to nastalo, tak to nastalo. Co se mění, je akorát ta přítomnost. Tam se něco děje.

Tento pohled je ovšem tradiční, špatný, vede k rozporům, a to k nepřekonatelným rozporům, prostě proto, že to, co se tam děje, je jakási změna *indexu*. Když chápeme minulost a budoucnost tak, jak to říkáme, to jest, že jsou neměnné, budoucnost i minulost jsou vlastně dány a jenom se jako – jsou dány jako řeka, která teče skrze jez. Ta přítomnost je ten jez a v něm se vlastně taky nic nemění a jediné, co se mění, je, že ta voda postupně padá. Tak se dostáváme do nepřekonatelných potíží, co se to vlastně děje? Přítomnost vlastně stojí, minulost se neděje, budoucnost se taky neděje. Co se to vlastně děje?

Tedy s touto koncepcí se samozřejmě musíme rozloučit. Já ji připomínám, abychom věděli vždycky v každém okamžiku, o čem mluvíme a jak k tomu dosavadní tradice říkala, nebo jak to interpretovala. Událost je tedy vlastně něčím víc než ryzím děním. Kdybychom totiž řekli, že to ryzí dění je jenom ta aktualita, v níž se stává něco, co ještě nenastalo, a stává se čímisi, co už je, tak to ryzí dění, které bychom nějak omezili na tu přítomnost, to ryzí dění to není ještě celá událost. Když mluvíme o události, tak tou událostí myslíme víc než tohle.

Událost není ani ryzím děním, ani částí, složkou ryzího dění. Událost je integrovaným celkem něčeho, k čemu ještě nedošlo, něčeho, co už se stalo, a něčeho, co se právě děje. Tohle je vždycky událost, všechno dohromady, s výjimkou těch krajních bodů, těch extrémních bodů počátku a konce události. Na počátku události té trojici chybí to, co již proběhlo, poněvadž zatím neproběhlo nic, a na konci události chybí to, co má ještě proběhnout, poněvadž už nic neproběhne.

Můžeme se proto tázat, jaké postavení a jakou povahu má pro událostné dění to, co ještě není, a to, co už není. Kromě toho, že v tomto typu integrovanosti, celkovosti, je jak ta minulost, tak budoucnost událostného dění přítomná, tedy přítomná. Jaké postavení v události má to, co ještě nenastalo, a to, co už proběhlo? Jaké postavení nebo funkci?

Tady si použijeme dvojici termínů, kterými jsme už dostatečně pracovali, totiž vnitřní a vnější.

Uvažujeme-li o události jako celek, pak to, co ještě neproběhlo, co se ještě neuskutečnilo, má povahu z hlediska vnějšího pozorovatele nepředmětnou, a z hlediska události samé vnitřní. To jest, že to je cosi vnitřního, co pro vnějšího pozorovatele nelze nahlédnout, protože právě vnitřní je nenahlédnutelné zvnějšku. Ale je to registrovatelné jakýmsi spíše negativním způsobem jako něco nepředmětného. Naproti tomu to, co již nastalo, dostává povahu čeho vnějšího a pro vnějšího pozorovatele registrovatelného, to jest předmětného.

Takže můžeme zkusit identifikovat to, co ještě nenastalo, jako vnitřní, a to, co již proběhlo, jako vnější stránku události. Už z toho je patrné, že vnitřní a vnější stránka události nejsou čímsi trvalým, čímsi, co je v rovnováze, nýbrž čímsi, co je v nerovnováze, a ta nerovnováha se právě projevuje tím aktuálním děním, událostním děním.

--- (1981-01-12 Událost (1) [slabá kvalita] (1)_s2_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...omezení. To ztotožnění vnitřního a budoucího a vnějšího a minulého. Pak ta dění, události můžeme pojmut jako zvnějšňování vnitřního. Tím je splněn požadavek užití takových pojmových prostředků, které nám dovolí přechod od jednoho k druhému.

Je-li tomu tak, pak základem a zdrojem integrity události, její celkovosti, je její nitro, *interno*. Časově pak tento vnitřek, toto nitro události přichází z budoucnosti, a to aby se realizací v přítomnosti zvnějšnil a přešel do předmětné minulosti. To je vlastně pořád ještě terminologie, i když už tam leccos je rozvrženo pojmově.

Jiný hlas: Ano, tím se to zvnějšnilo a stalo se předmětnou minulostí.

Hejdánek: Mezi niternou, respektive nepředmětnou skutečností – zatím budeme mluvit o skutečnosti, ať je nenastalá, tedy budoucí, nebo právě aktuální, právě se stávající, přítomnost, anebo již nastalá, a tedy už hotová, předmětná minulost – tedy ve vsí té scholastické tradici budeme tady mluvit o skutečnosti.

Tedy mezi niternou respektive nepředmětnou skutečností a mezi budoucností jakožto časovým rozměrem je hluboká vazba. Už tohle je cosi nového proti tradici, staré tradici. Samozřejmě ta důležitost času už v našem století byla prokázána velmi mohutně a přesvědčivě řadou filosofů.

To, co myslím zatím zdůrazňováno nebylo, nebo jsem se s tím aspoň nikde nepotkal, je to, že nejde o jednoduchý časový tah, nýbrž o dvouproudí nebo o dvojměrovost, kterou tu musíme rozeznat. Na jedné straně lze pozorovat, jak se vynořuje z nepředmětnosti nová událost, to je zase terminologicky vázáno třeba na *emergentismus*, tam se mluví o tom vynořování. To všechno probereme kriticky, musíme zvážit, jestli se to dá takto udělat, nebo ne, ale zatím si toho všimněme.

Tedy lze pozorovat, jak se vynořuje z nepředmětnosti neboli z budoucnosti nová událost ve svých prvních předmětných rysech, v té vnější podobě, a to tak, že přichází z budoucnosti. Když se něco děje, tak se stává to, co ještě nebylo. To, co ještě nebylo, je uloženo v budoucnosti. Z té budoucnosti přichází a stává se. Čili jako by přicházelo to, co se vynořuje, jako by přicházelo z budoucnosti a svým děním, tím, že se stává, přes ten práh přítomnosti přechází do minulosti.

V tomhle vylíčení to vypadá, jako když hybnost toho událostného dění je orientována z budoucnosti do minulosti. Přichází z budoucnosti, to znamená, že nechává budoucnost za svými zády a jde kupředu k minulosti, směřuje do minulosti. Ovšem když to takhle vylíčíme, tak to vypadá přesně jako sugesce toho, že ta událost vlastně je kompletně připravená v budoucnosti a teď se jenom přelévá přes tu přítomnost do minulosti. Už tohle nám ukazuje problematičnost toho tradičního obrazu, aspoň že to je obrazné myšlení nebo popis.

Na druhé straně však nemůžeme přehlédnout, že veškerá energie, to jest to *energeia*, *actus*, který je v té události – ta událost sama je *energeia* – že veškerá energie události, všechno její niterné puzení, její

tendence, hybnost, směřuje od minulosti do budoucnosti. Ta minulost tu už je, když už část té události nastala, tak to nastalé už tu je, ale co dělá ta událost? Ta nesměřuje dál k minulosti, nýbrž ta proniká do budoucnosti.

Nejde tedy o přesun nějaké hotové události z budoucnosti přes práh přítomnosti do minulosti, jak si to představovali. Já jsem to vždycky doporučoval k vyhledání, myslím v roce 1927 to Hans Driesch doporučoval, ale nějak k tomu nedošlo, budeme si to muset najít, někdy je to docela zajímavé. Hans Driesch ještě kdysi, myslím, že to napsal za války do časopisu *Věda a život*, takový článek, hypotézu, nebo prostě Drieschova myšlenka zní, že si můžeme představit událost jako [nesrozumitelné] jakési čtyřrozměrné těleso, které prostupuje časovou *dimenzí*, kterou si představuje jako plochu. Něco jako douksník, který by prostupoval plochou. A ten organismus, nebo ta událost, kterou vidíme před sebou jako živou, ten jeho život spočívá v tom, že ten douksník nestojí, nýbrž prochází tou rovinou času. Ten douksník nežije, ale to, jak prochází tou rovinou času, ten průmět se proměňuje. A to proměňování toho průmětu *simuluje* jakousi životnost, takové životní projevy toho průmětu. Ale jde ve skutečnosti o ten douksníkový, neměnný tvar, který jenom prochází tou plochou.

Tedy tento obraz je založen na té představě, že každá událost je předem dána jako ten douksník a že to její stávání se, to její dění, je jenom průchodem tou přítomností, tou vypadávající přítomností. Není tomu tak, protože my víme, nahlížíme, že ten organismus a vůbec každá událost se zmocňuje té budoucnosti, proniká do té budoucnosti, prodírá se té budoucnosti vstříc. A budoucnost události přichází k tomuto prodírání se vstříc energičtěji. Ta budoucnost je uvedena do chodu, přichází, přibližuje se daleko rychleji v mládí organismu, kde ta energie je ještě velká, a zpomaluje se příchod té budoucnosti, čím ten organismus stárne, čím víc stárne, čím méně té energie zbývá.

Tady z toho vidíme, že je jakási tíže té události, která opravdu proniká, prodírá se proti tomu běžně předpokládanému toku času směrem do budoucna. Tu věc lze dokonce vyjádřit tak, že ono úsilovné pronikání do budoucnosti, ne-li staví, tedy alespoň otevírá a prohlubuje tuto budoucnost. To je takový ten *relativistický koncept* časovosti.

Budoucnost tedy nelze chápat jako něco daného, byť mimoprostorově daného, respektive jako danou možnost. To je u Aristotela třeba, u Schopenhauera, u Tomáška, u Spinozy, v tom to vězí. A i v běžném myšlení je to stále přítomno jako nekontrolovaný předsudek, že možnost je tu připravena jako dar. Když tu žádná možnost dána není, tak se nemůže nic uskutečnit, nic se nemůže *aktualizovat*. Aktualizovat se může jenom taková možnost, která tu je. Tedy ta možnost je zcela předmětně dána, *objektivována*, jenom je strčena do budoucnosti. To jest je strčena kamsi do prostoru na té fiktivní ose časové, která znamená to zprostorování času, proti kterému tolik útočí Bergson.

Neboť předpoklad, že možnost je dána, že budoucnost je cosi daného, byť mimoprostorově, respektive mimopřítomnostně daného, co je v přítomnosti *realizováno*, *aktualizováno* a tím vlastně *fixováno* do jiné podoby danosti, tato koncepce je neudržitelná. My víme, že tou měrou, jak se daří něco takto *fixovat*, je to zároveň zbavováno budoucnosti. Budoucnost má jenom taková událost, jejíž budoucnost není takto *fixovaná*, jejíž budoucnost je otevřená.

Událost je totiž otevřená směrem k budoucnu a je tím víc konfrontována s budoucností, čím žije víc s budoucností, čím je otevřenější vůči budoucnu. Otevřenost vůči budoucnosti je záležitostí niterné stránky události a naopak nitro události se otevírá směrem do budoucna. Je-li *integrita* události založena niterně, znamená to, že *integrita* je zakládána v budoucnosti. *Integrita* je tedy v podstatě věcí budoucnosti. *Integrita* nikdy není dána od samého začátku, nýbrž je to něco, k čemu se směřuje. To je zase rozdíl od Aristotela. Aristoteles tu *integritu* viděl založenou ve formě, a forma je tu věčná, tedy od počátku. Kdybychom chtěli opravovat tady Aristotela, tak tady bychom mu museli říci: Ano, je tu *hýlé* a je tu *morfé*, je tu beztvář *materie* a je tu tvar. A ten tvar se stává, ten tvar se teprve formuje, dotvaruje v tom dění. Ten není předem hotov, není předem dán.

Museli bychom nějak takovýmhle způsobem opravit tu aristotelskou koncepci. Budoucnost, a nikoli minulost, je garantem *integrity* a celkovosti. Pojetí Aristotelovo je největším průlomem v té zaklesnutosti,

v té zabetonovanosti toho antického myšlení, protože velikánský důraz dává na pohyb. Ale je to jenom taková kosmetická úprava, protože ten pohyb v podstatné míře míří ke svému konci, který je mu cílem, a ten cíl je dán předem. Tím cílem je to úplné dokonalé zformování beztvaré hmoty v to konkrétní. Tady v tom mém se ukazuje naprosto v logickém postupu jasně, že naopak nikoli minulost, nýbrž budoucnost je garantem *integrity* a celkovosti. *Integrita* tedy musí být vždy znovu realizována, nikdy není od počátku dána. To znamená třeba duševní *integrita*, psychická *integrita* dítěte není dána od začátku. To dítě se musí naučit se psychicky integrovat.

Ještě další obrázky. Jeden z nich je tenhle. Liší se od toho původního především tím, že je dvoubarevný. To červené tady znamená nepředmětné nebo niterné, to černé nahoře znamená předmětné neboli zvnějšněné. Je to pokus, jak malým postupem, jedním krokem opravit ten první obrázek, kde není vůbec zřetel na to, že ta událost má svou vnitřní a vnější stránku. Tam se prostě mluví o tom, ten obrázek ukazuje, že ta událost má začátek, průběh a konec.

V tom druhém obrázku jsem se pokusil jakousi lomenou sinusoidou nebo něčím jako interpunkcí trochu opravit ten obraz. A to tím, že událost začíná jako nepředmětná, jako niterná a překračuje vzhledem k časové ose v různých okamžicích a zároveň v různých místech tu mez zpředmětnění, za kterou se to vnitřní stává vnějším a to nepředmětné předmětným, čili ta vnější podoba.

Když to takhle namalujeme, tak především se ukazuje, že to, o čem běžně dosud se mluví jako o události, tak to je ta vnější podoba. Tohle se vůbec nezaregistruje, protože to nemá žádný vnější korelát. Ten začátek nemá žádný vnější korelát, o události se hovoří až od tohoto bodu. Ale zcela neprávem se hovoří o události tady v tom místě, protože tam už není žádný korelát niterný. Jak vypadá dění, které už nemá žádné nitro, které už není niterně integrováno? To je pouhá setrvačnost. To už není zvnějšňování, to je setrvačnost vnějšku.

Tedy když si tohle takhle znázorníme, tak především je jasné, že ta událost je zakotvena někde, kde o tom není nic, kde o tom nesvědčí žádné vnější dění. A když dojde k prvnímu zvnějšnění, to jest, kdy my vůbec poprvé jako vnější pozorovatelé můžeme zaregistrovat, že nějaká událost začala.

Bylo by dobré, kdybys to poslal do toho koše. Ono, toto není nic definitivního, já jsem zkoušel, namaloval jsem teď hroznou šňůru nesmyslů a tak dále. Spíš je to jenom taková pomůcka, abychom si vyložili, v čem to, co se říká, kulhá. Tedy jestliže takhle namalujeme tu událost, tak vlastně tím ukazujeme to, co jsme tvrdili, že událost je víc než jenom to zaregistrovatelné, že ta událost integruje něco, co ještě není děním, poněvadž jako dění v pravém slova smyslu můžeme označit jenom ten prostředek. To je tam, kde koreluje k tomu vnějšímu vždycky ještě něco vnitřního a k tomu vnitřnímu něco vnějšího. Kde je jenom ryzí vnitro anebo ryzí vnějšno, tam vlastně není žádného dění.

Takže my tady teď na tomhle ukazujeme, že událostné dění má vždycky kolem sebe – a kolem sebe ne ve smyslu prostorovém, vnějším prostorovém – má kolem sebe ještě jakousi atmosféru, ještě jakýsi svůj svět osvětí, k němuž se vztahuje nebo z něhož *emerguje*, z něhož povstává a v němž končí.

Ta událost vlastně začíná dřív, než to vůbec lze registrovat. A za druhé ta událost končí někde, kde už se nic neděje, kde je pouhá setrvačnost.

Takže například víme z tohoto obrázku, že tam, kde už není k tomu vnějšímu přetrvávání, té setrvačnosti, už žádný vnitřní *korelát*, tak tam už není žádná přítomnost té události, poněvadž to, co zbylo, ten *relikt* předmětný, ten už není přítomen té události. Ten už se emancipoval, ten už je odloučen od své dějinnosti.

Já o tom mluvím jako o setrvačnosti, což není zcela přiměřené, protože setrvačnost je vlastně něco jiného. To si ukážeme teprve na modelu toho, jak na sebe jednotlivé události navazují. Možná, že bych to mohl udělat dnes, i když tady tedy bude něco, co jsme ještě nedělali, ale to je jedno.

Tohle je jedna událost a tohle je druhá událost. Ta událost začíná tadyhle – na to červené nekoukejte, k tomu ještě přijdeme jindy. To vnější zpředmětnění té události vypadá takhle, to znamená prostorově to je tenhle rozměr, časově je to tenhle rozměr. Ta událost se odehraje a teď ten *relikt* se sezužuje. Prostě ta událost sesedá jako šlehačka nebo sražené mléko. Sesedá. A může se stát, že než docela sesedne, tak

sesedne s jinou událostí. A ta jiná událost si kosti z té hlíny použije k vlastní stavbě. To samozřejmě znamená, že ta nová událost nebude přesně totéž, co byla ta předchozí, nýbrž ona té předchozí něco ukradne, z toho něco navíc může povstat. Ta událost bude komplikovanější už díky tomu, že si použila něčeho, co tu bylo připraveno předtím.

Ted' se může stát, že i tahle ta událost, ta první, vlastně si použila něčeho předtím a ted' oni si předávají štafetu toho, co si používají ze sebe navzájem. A to je ta červená, tadyhle takový ten pletenec. A teprve to, co si předávají ty jednotlivé události jako v té štafetě, to je teprve ta pravá setrvačnost. A to my registrujeme jako něco, co trvá v čase. Ve skutečnosti je to takto neseno jednotlivými událostmi.

Jiný hlas: A nemluvíme v tuhle chvíli spíše o tom, kdy tady to vnitro toho budoucího je to nové a minulost je to setrvačné, co se vnitřně [nesrozumitelné]

--- (1981-01-12 Událost (2) [slabá kvalita] (1)_s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: To nové můžeme chápat dvojím způsobem. Jednak v takovém tom přísném a formálním smyslu, že v daném okamžiku a na daném místě ještě nic takového nebylo. Bud' na tom místě něco takového bylo, ale v jiném okamžiku, a nebo v témž okamžiku, ale na jiném místě. Ale to znamená, že je to jakási formální jedinečnost tohoto právě se dějícího vzniku.

Ale tahle formální jedinečnost je čímsi, co je pouhý odvar jedinečnosti. Ve skutečnosti se každá ta událost, ať začíná kdekoli a kdykoli, každá ta *primordiální* událost se těm ostatním bude podobat jako vejce vejci. A to právě proto, že každá začíná od začátku *ab ovo*.

Ta událost může získat jedinečnost, to jest může být čímsi novým, co tu ještě nebylo, jedině za cenu toho, že nějakým způsobem naváže na ty události kolem. A tím, že se zmocní něčeho z těchto událostí, se sama vyšňoří jinak, než by mohla, kdyby začala skutečně *ab ovo* a byla soběstačná.

Čili to nové je možné jedině na základě navazování na to staré. Kdyby ta událost nebyla schopna se nějak zmocnit něčeho, navázat na něco z jiných událostí, které jsou stejné jako ona vlastně, ale ona se od nich odliší tím, že něco z nich ukradne navíc k tomu, co má sama. Kdyby tohle nemohla ta událost dělat, tak by byla stejná jako ony a nic nového by nebylo. Ona nemůže to nové ukrást, ona může ukrást jenom něco z toho reliktu. Ale s tím reliktem naloží způsobem, který bude nový, protože ten způsob bude rozvrhován k té budoucnosti, bude rozvrhován vnitřkem.

To osvojení si kusu toho reliktu jiných událostí, to není jenom pouhá krádež, že bych si něco baf a strčil si do kapsy a měl o to víc. Ta událost to použije ke své vlastní výstavbě, ke svému vlastnímu rozvinu. Ten rozvin se bude moci odlišit od průběhu ostatních událostí právě tím, co má tady navíc. Jak to použije, to není dáno tím, co je ukradeno, čeho se ta událost zmocní, nýbrž co s tím provede.

To není ničím předem dáno, to je právě založeno v té budoucnosti. O tom by se dalo hovořit semestr dva, postupně krok za krokem vyvozovat a tak dále. Zejména ty obrázky, na těch se dá krásně pracovat. Tady jenom ukážu letmo: to je vlastně stejný obrázek jako ten předchozí, ale důraz je dán ted' na to vlastní událostné dění, které je právě jenom v tom středu, protože tady to ještě není dění a tady už to není.

Tohle je jakýsi nezaregistrovatelný, nám nepřístupný počátek události, o kterém nevíme nic do té doby, než se začne událost navenek realizovat tadyhle někde. A tohleto, to sice zaregistrujeme, ale tam už se nic neděje, tam už je jenom ta stopa. A ted' jak to vypadá vevnitř v tom dění, jak tam vlastně souvisí ta vnitřní a vnější stránka události? To není jenom tak, že by to prostě přecházelo jako voda v řece přes ten jez. Tam musejí být nějaké oscilace.

My přece víme, že má-li jedna událost navázat, to jest reagovat na jinou událost, tak se zaprvé s tou událostí musí někde setkat. Setkat se s ní může jedině ve svém zvnějšnění. Ale má-li reagovat, to jest nějak aktivně zapracovat tohle setkání, tak z toho zvnějšnění musí být nějaká cesta zpět. Čili tam v průběhu toho zvnějšňování musejí být nějaké oscilace ještě mezi tím vnějškem a tím vnitřkem, takže ta událost je schopna pozměnit ten svůj původní akční systém nebo ten rozvrh akce, rozvrh toho zvnějšňování, pozměnit jej na základě informace, kterou dostane z toho setkání navenek.

Evidentně ta událost musí být schopna se nějak vrátit k sobě, čili my tam musíme takovouhle oscilaci nějak předpokládat, i když my nejsme schopni popisovat nebo nějakým rozbořením se dopátrat, jak to

uvnitř události vypadá, prostě protože do nitra se nedostaneme. My můžeme usuzovat nějakým způsobem. Celý problém je, aby to naše usuzování nebylo tak dalece deformované předmětným myšlením, abychom tím, jak usuzujeme, nedělali z toho vnitřku vnějšek, abychom z nepředmětnosti neudělali předmět. To je ten problém. Ale usuzovat můžeme. Čili například, že tam nějaká taková oscilace bude, to na to usoudit můžeme, což je nesmírně zajímavé, protože to znamená, že například ta událost není nic homogenního, nýbrž že je to strukturovaná záležitost. Totiž i když už není uvnitř dělitelná, neznámá to, že je vnitřně homogenní. To je zase rozdíl od třeba starověkého atomismu, kde se předpokládalo, že se atomy navzájem liší polohou, tvarem, já nevím čím, mají ty všelijaké háčky na sobě třeba, jak taky dávali, když padaly nevím odkud kam, ale vlastně byly z téže hmoty, bychom řekli, uvnitř byly naprosto homogenní a analogicky homogenní všechny. Tak nikoliv tak, událost vnitřně není homogenní, událost je vnitřně strukturovaná a takovéhle věci můžeme vysvětlovat. Nemá smysl se u toho na tomto místě zdržovat příliš dlouho. Jednak je to velmi abstraktní a *teoretická* záležitost, to jste všichni registrovali. Za druhé, nejenom že by vás to přestalo brzo bavit, ale to, že byste v tu chvíli nevěděli, k čemu je to dobré, by vám muselo připadat scestné. Čili my se čas od času k těmto otázkám vrátíme ve chvíli, kdy to budeme potřebovat.

Musíte být ovšem srozuměni s tím, že pak vždycky vyvodím něco, co ještě nemáme takto připraveno. To, co se dneska provedlo, bylo spíše proto, abyste měli jakousi představu, jak je třeba vypracovat model, abychom pak věděli, jak s ním dále zacházet. My to dneska už nemůžeme dělat tak, jako to dělali – to už jsem ostatně říkal – jako to dělali presokratci, kteří si vymysleli *arché* třeba, nebo několik *archai*, a teď je chápali jako kvalitativní nebo kvantitativní nebo jako nějaké kuličky a tak dále, prostě různým způsobem – čtyři živly.

Teprve v průběhu myšlení generací a staletí se ukázalo, co všechno to může dělat, kam až se s tím dojde a tak dále. My to dneska musíme alespoň trochu projektovat dopředu. Musíme si to promyslet na tolik kroků dopředu, kolik nám dovoluje zatím myšlení a reflexe dosavadní historie filosofie, abychom to nedělali naslepo. Samozřejmě že tam vždycky nějaký podíl toho, co je děláno naslepo, bude, ale musíme se snažit to promyslet předem. Čili my bychom vlastně, kdyby to byla jakási iniciace do filosofie a kdyby to byl skutečný kurz odborné filosofické práce, tak bychom tohle museli velmi pečlivě probrat.

Spíše to je taková ukázka, podobně jako byla ukázkou to, jak jsme začali vůbec s tím, že když nevíme, co to filosofie je, tak alespoň jde o ten zájem o filosofii. A teď jsme tam viděli všelijaké možnosti práce s *etymologií*, se slovem – to všechno je na ukázkou, co se ve filosofii dá dělat. Když jsme v úzkých a nevíme kudy dál, tak nám napoví řeč. Když jsme v úzkých a nevíme, co dělat, tak nám napoví obrázek. Ten vyzkoušíme, jak je nosný, ukáže se, že je v něčem chybný, musíme udělat jiný, trochu jinak a tak dále. A teď to budeme vyměňovat tak dlouho, až bude takový obrázek, který přece jenom něco z toho podstatného říká. Tak to je pro dnešek všechno a teď bude chvíle přestávky a potom se podíváme na ty příspěvky, které se napíší, a za chvíli.

Jiný hlas: Jak jsi konstatoval, že vnější a vnitřní není v rovnováze, právě v nerovnováze, tam jsme tuším uvažovali, že čím bohatší je to vnitřní, tak tím zase i to vnější má vyšší stupeň mohutnosti nebo *komplexity*. To jsem si jaksí vyrozuměl, ale myslím, že když se udělá taková úměra, tak by stejně tato úměra neplatila a bylo by to v nerovnováze v tom, že se stupeň toho vnitřního s tím vnějším nemůže poměřovat v tom aktuálním dění, o to by šlo.

Hejdánek: Podívejte se, německá pokantovská filosofie, takzvaný klasický německý *idealismus*, obecně vycházela z předpokladu, že tam to vnitřní bylo poprvé pořádně filosoficky rozpracováno. A zejména tedy u Hegela se pracuje s tím vnitřním na základě předpokladu, že existuje jakási *paralelita* mezi vnitřním a vnějším. Že se tedy vnitřní zvnějšňuje a to se nezvnějšňuje ani víc, ani míň. Jo, asi tak zhruba.

Proti této tezi velmi ostře polemizoval Kierkegaard. Když přijel studovat do Německa, tak tam poslouchal ty bardy filosofické, a i když jimi byl zpočátku okouzlen a nadšen, tak brzo z toho vystřízlivěl a psal svému bratrovi, že už to nemůže snést, jak ten Schelling šíleně žvaní. A celý svůj první spis – ten, který ho proslavil, veřejný spis – totiž *Bud', anebo*, psal jako polemiku, nepřímo, nikoliv jako vyhlášenou,

inzerovanou polemiku proti tomu předsudku, vycházejícímu z předpokladu německého *idealismu*, že existuje vyváženost, *paralelita* mezi vnitřním a vnějším.

Ted' v našem případě je to úplně jasné, pokud uvažujeme *primordiální* událost. Tam je totiž evidentní, že na začátku má naprostou převahu ta budoucnost, respektive ta niternost, to vnitřní, a to vnější je zanedbatelné, poněvadž teprve začíná. Ke konci je to vnější všechno a to nitro je zcela vyčerpáno. Čili v průběhu té události se úplně přesune ta nerovnováha, která původně je ve prospěch vnitřního, na druhou stranu, takže je opět nerovnováha ve prospěch toho vnějšího. Ale v určitém okamžiku někde uprostřed tam nastane jakási rovnováha.

Ale tys připomínal to uvažování Kierkegaardovo, tedy Teilhardovo. Jinak věc vypadá totiž tam, kde jde o komplexní události, o ty superudálosti, a zejména tam, kde jde o události, které se – už teilhardovsky řečeno – *cerebralizovaly* a v tom smyslu je možné, aby ta superudálost v nitru člověka, aby si člověk udržoval jakýsi standard vnitřnosti. Protože ta vnitřnost je jakási hloubka. A ta hloubka je tím větší, čím ta vnější stránka je komplexnější. Hloubka vnitřnosti dešťovky je větší než améby, ale menší než tchoře. Největší hloubku vnitřnosti má člověk. A on si ten standard vnitřnosti může udržovat, protože má možnost pracovat s mnoha událostmi, integrovat mnoho událostí a jejich vnitřnosti on integruje do té jedné celkové. Žádná z těch subudálostí není schopna svou vnitřností se prokopat tak hluboko jako ta superudálost. Takže tam ta situace je trochu jiná právě proto, že jde o velmi komplexní, komplikovanou situaci.

Takže má pravdu Teilhard v tom, že to zakopávání se té vnitřnosti je jaksi takové, že dokonce je možno říct, že ta vnitřnost v tom vývojovém trendu se prohlubuje daleko intenzivněji než ta komplexnost toho vnějšku. A to asi tak v tom poměru, jako ta komplexnost toho vnějšku se komplikuje daleko rychleji, mocněji, intenzivněji než hmotná váha té události, jako ukazuje Teilhard, že tam má ten graf. Jestli si pamatuješ, byl tam graf, kde na ose y jsou naneseny několik velikostí, v podstatě počet prvků nebo četnost složek, těch primitivních složek. To jest od kvant přes elektrony, atomy, molekuly, supermolekuly, makromolekuly, buňky, organismy vícebuněčné. A teď to tam postupuje a teď tam ukazuje na té stupnici, jak to roste, jak přibývá počtu prvků.

A teď tam má takovou křivku, která jde stranou takhle. To je osa y, osa x, a teď tadyhle najednou takhle stranou taková jakoby parabola, ne hyperbola, ale něco takového na pátou, díky, že to je, která při poměrně pomalu přibývajícím počtu prvků zaznamenává doprava počet vztahů mezi prvky. Ten počet vztahů mezi prvky roste nesmírně rychleji, snad ještě víc než logaritmicky proti tomu počtu těch prvků. No a on teď ukazuje, že směrem dolů na ose y je nekonečno malého, směrem nahoru na ose y je nekonečno velkého a směrem té šipky je nekonečno komplikovaného. A on tam ukazuje, jak organismy, ty *unité naturelle*, v té věci jsou rozloženy po křivce té complexity.

Podobně bychom mohli proti té křivce complexity ještě tam udělat nějaký o něco komplikovanější graf, kde by ještě byla křivka *interiority*. A pak ta křivka *interiority* by ukázala, že ta hloubka *interiority* roste rychleji než ta komplikovanost dokonce. Takže vlastně ve vývoji ta *interiorita*, která na počátku je naprosto zanedbatelná, protože ty setrvačnosti tam nabývají naprosté převahy, takže ty atomy se chovají stejně a ta kvanta se chovají stejně, tam není ten patrný rozdíl, tak nakonec na tom, že jsou maličké rozdíly v tom, jak se chovají (Schrödinger říká, že elektron v živé tkáni se chová jinak než v neživé přírodě), ty nepatrné rozdíly se potom kapitalizují v tu obrovskou *interioritu* těch komplikovaných událostí, takže vlastně ta *interiorita* pak není na okraji, není čímsi zanedbatelným, ale naopak čímsi nejpodstatnějším.

A ta *exteriorita*, ta vnějšnost, se stává pouhým materiálem. Samozřejmě vždycky znovu a znovu ten materiál se s tím nechce spokojit, ta vnějšnost se nechce spokojit s materiálem, takže dochází k vytvoření umělých jakoby center, která jsou emancipována od nitra těch komplikovaných událostí. Stávají se jakoby subjektem, ale bez vlastního nitra a svou schopnost existence mají díky tomu, že si zotročují nitra těch jiných událostí. To je to hegelovské odcizení a rozruch společenský, který to postaví proti společnosti to je věc primárně času, která se odtud táhne v podstatě tím, že ukazuje, že skutečně zatím nebylo vysloveno

něco, co proti té tradici je čímsi odlišným. Totiž, že čas se přestává považovat za homogenní prostředí, v němž jsou všechny události vloženy. Takže kdyby nebylo času, tak se nemůže nic dít a to všechno je v času. To „v“ chápeme tak, že čas je jakási prázdná nádoba, do které ty události mohou být poskládány. Skutečně tedy tohle pojetí času je dneska neudržitelné a přitom není nic nového. Náběhy k tomu jsou několik set let staré a určité aspekty problémů jsou přítomny třeba u Augustina i u Aristotela. Zejména aktualizováno to je od konce minulého století a začátku tohoto století. Takové ty typy problémů jako biologický čas, psychologický čas, to je poukaz k tomu, jak čas kvalitativně záleží na tom, co se v něm děje. Podle toho, co se děje, takový je čas. Nikoli, že ten čas je rovnoměrný, který rovnoměrně plyne, jak se dříve předpokládalo, a v něm jsou nějak umístěny ty události. Ne, každá událost má svůj čas. Vzniká ovšem otázka, jak můžeme mluvit o *temporalizaci* a *lokalizaci* událostí. Totiž totéž platí pro prostor. Že ani prostor není jakýmsi kontinuem prázdným, v němž jsou zavěšovány předměty, ale je prostorem těch předmětů. Ten problém byl neřešitelný do té doby, než bylo objeveno pole, silové pole. Když se tak stalo, tak se ukázalo, že vlastně prostor je něco, co ta hmota produkuje a formuje kolem sebe. Hmota například vytváří gravitační pole kolem sebe ještě daleko od toho místa, kde ta hmota je. Takže v tomto smyslu lze říct, že hmota Slunce není jenom to Slunce, eventuálně ty šlehající výbuchy kolem, ale Slunce je vlastně po celém vesmíru. Až po celý vesmír nějak formuje gravitační pole kolem sebe. Jenomže samozřejmě ty gravitační síly jiných těles nebeských v jiných místech jsou tak silné, že naprosto zastíní tu gravitaci sluneční. Ale kdyby bylo Slunce samo ve vesmíru, tak ten celý vesmír by byl...

--- (1981-01-12 Událost (2) [slabá kvalita] (1)_s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Ten elektron je jenom na jednom místě zhuštěn, ale vlastně se rozkládá v celém prostoru. Ta myšlenka pole umožnila chápat prostor jako něco, co vytváří soustavu kolem sebe. My bychom tedy řekli, že prostor anebo čas je prostředí, které vyzařuje, vytváří událost kolem sebe. Zasahuje tak někde na hranice sebe samé. Ovšem těch událostí je mnoho, takže ty jednotlivé prostory a časy událostí se překrývají. Díky tomu, že se takhle mnohostně překrývají, jakýkoli pohyb v prostoru a čase jednotlivé události se dá vztáhnout k tomu zbytku překrývajících se časů a prostorů, takže to vypadá, jako že v nějakém prostoru ta událost se děje nebo pohybuje.

Ve skutečnosti ten pohyb je možný jenom ve vztahu k těm jiným událostem. Kdyby byla jenom jediná událost v celém vesmíru, tak tam bychom nemohli ji ani *temporalizovat* ani *lokalizovat* v nějakém objektivním, tedy v nějakém vnějším čase nebo prostoru. Tam by skutečně ta událost měla jenom svůj vlastní prostor a čas, svou vlastní rozprostřenost a svou vlastní časovou protaženost nebo své časové trvání. Pouze ve vztahu k jiným událostem, pokud jich je hodně, pokud vytvářejí jakési prostředí, tak můžeme se dívat na tu událost jako na něco, co se pohybuje na pozadí nějakého času. To pozadí je jenom zdánlivé, neboť je vytvořeno jinými událostmi. Neexistuje pozadí času, nýbrž existuje pouze pozadí jiných událostí. Neexistuje pozadí prostoru, nýbrž pouze pozadí jiných těles.

Asi takhle to vypadá. Ovšem ten výsledek je potom asi *analogický*... to přirovnání, které použiji, je staré, užívalo se v jiných souvislostech, ale tedy mnoho stromů dohromady je něco víc než ty stromy. To představuje určitý *biotop*, v němž například ty stromy rostou jinak od malička než mimo. Takže když vezmete třeba šišku, možná jste to zkoušeli, vyklepete z ní ty semínka a nasejete do květináče nebo do zahrady, tak vám nic nevyroste. Ono samozřejmě to vyklíčí, malinké stromečky vyrostou, ale napadnou je plísňe a uhynou. A to proto, že tam není prostředí lesa, které znemožňuje těm plísním žít a tudíž napadat ty semenáčky. V prostředí lesa semenáčky klíčí a nejsou napadeny tou chorobou.

Podobně to vypadá třeba s kaktusy. Když se pěstují kaktusy, tak když to normálně vysejete, tak zejména půda je plná všelijakých zárodků, které to napadnou. A za druhé, i kdybyste třeba převařili tu půdu a sterilizovali ji, tak tím, že tam ty semena strčíte, tak ty semena na sobě už mají ty zárodky, takže jsou napadeny stejně. A ty semena sterilizovat nemůžete, protože by nevyklíčily. Jediná možnost, co se dělá, že se používá nějaký přípravek, který znemožňuje růst těm plísním. Takhle uměle se musí vytvářet prostředí, v němž jediné ty jednotlivé semenáčky mohou žít.

V jisté *analogii* můžeme mluvit o tom, že skutečně jediné když je tady jakýsi *biotop* událostí, nebo potom

biotop i určitých *topos* událostí, tak jedině tam ta dějící se událost dostává takový charakter, jako kdyby se děla na pozadí nějakého času. A my jsme na to tak zvyklí, že všechno je plné událostí, že my to pozadí máme vždycky k dispozici. A proto máme dojem, že ten čas nebo prostor mají objektivní skutečnost, jsou nějakým *jsoucnem*. Ale ve skutečnosti takovým *jsoucnem* nejsou.

Kant věděl, že takovým *jsoucnem* není. Ta myšlenka, že prostor a čas nejsou skutečná *jsoucna*, je stará, starší ještě, ale zejména Kant vyvodil velmi důsledně závěry z toho, že nejsou, zejména protože musel nějak čelit té takzvané *Humeově skepsi*. A Kant to řešil tím, že ten názor časoprostorový si přináší duch neboli subjekt už s sebou. Takže to, že vidíme věci a události jako umístěné v čase a prostoru, to je jenom fikce, to je zdání, protože ten čas a prostor, to jsou jakési názírací formy, přes něž se díváme na skutečnost. Asi tak jako když máte dalekohled a ať se podíváte na cokoli, tak tam vždycky máte křížek. Tak ten křížek, to je ten prostor, a ten si nesete s tím dalekohledem. Samozřejmě ve skutečnosti žádný křížek není, ale vy když si to zaostřujete, tak si to zaostřujete na ten křížek. Tedy nesete si to už s sebou. Přitom podobně podle Kanta je to vlastně *apriorní* názírací forma. Subjekt už tuto výbavu přináší sám s sebou a není schopen vidět věci jinak než jako umístěné v prostoru a čase. A ony samy v žádném prostoru a čase nejsou, protože žádný prostor a čas objektivně není, je to jenom názírací forma subjektu. Ta chyba Kantova není v tom, že upřel objektivitu prostoru a času. To je zcela v pořádku. Žádný objektivní *jsoucno*, který bychom mohli ztotožnit s časem nebo prostorem, neexistuje. Ale není to tak, že to je naše názírací forma, ale je to pozadí vytvářené událostmi, věcmi a tak dále, jimiž jsme obklopeni.

Jiný hlas: Ano, chtěl jsem se zeptat, jestli by se dalo formulovat to pozadí v rámci, abychom se přiblížili možná k Kantovi, jako poměr událostí. Událost je daná poměrem k události. To jediný, co o tom v podstatě můžeme říct, v tom prvním, že je daná poměrem k události.

Hejdánek: Ne, my si docela dobře můžeme představit, že je jediná, jedna jediná událost ve vesmíru, která je všehomír, ne? Nic, žádné jiné všehomíry není. A přesto ta událost může probíhat. Ta událost může proběhnout. K tomu, aby ta událost proběhla, nepotřebuje žádnou jinou událost. Každá událost po té stránce je samostatná, že je schopná toho zvnější. Jiný hlas: Ale i v té jediné události se [nesrozumitelné] na základě toho poměru.

Hejdánek: Nikoli poměru, nýbrž na základě té reakce, možná. Ano. Poněvadž ten poměr totiž může být taky jenom abstraktní, že? Jako je třeba poměr mezi švestkami v Rakovníku a švestkami na Kladně. Tak ten poměr může být ryze abstraktní. Fakticky ty švestky mezi sebou nemusejí mít žádného společného předka nebo strašně daleko už.

To je tedy čistě abstraktní souvislost. Ty švestky mezi sebou žádnou souvislost nemají, leč tuhle zprostředkovanou nějak šíleně dlouhým časovým odstupem. Ale jsou teda vztahy, který jsou skutečný, ne abstraktní, ale skutečný. To je například, že já vypěstuju švestku z pecky nebo z roubu kladenský nějaký švestky a zasadím ten roub nebo ten roub naroubuju na podnož, která je tam v Rakovníku. Tak tam je ta... čili když řeknu vztah, není jasný jaký. Když je jasný, že to není pouhý abstraktní vztah, tak to znamená, že skutečně tam je nějaká reakce, reakce, a tudíž už jsme u toho.

Takže svět jako takovej – a to jsme si teda říkali, svět jako takovej, jak ho známe, nestojí na tom, co jsou skutečný události, svět není skutečný události ve svém událostním dění nejsou stavebními kameny universa, nýbrž stavebním kamenem universa jsou reakce jednotlivých událostí na jiné.

Jiný hlas: Takže ještě jednou, tedy ne skutečnými kameny toho skutečného světa, toho, čemu říkáme svět, nebo universum, nejsou události samotné, nýbrž reakce jedné události na druhou?

Hejdánek: Možná bychom o tom ještě pak mohli mluvit, ta reaktivita, to tam máš právě v tom přečteném neprosloveném. No, tak to je taky trochu před námi, my jsme ještě vůbec nedošli ke dvojí události, leč jsem tady ten jeden obrázek měl, jak na sebe navazují. No jasně.

Vůbec, to je obrovská záležitost, když se takovej model, takhle vypracovanej, aplikuje na otázku, která vypadá velmi vzdálená, že? Třeba když takhle chápeme události a svět jako produkt jejich vzájemných reakcí, a ne jako souhrn těchto událostí, soubor těchto událostí, tak se ukazuje jedna zajímavá věc.

Když ještě vezmeme jako jistý předpoklad, doufejme, že to tak je, i když nezávisí tady na vědě, že

nejrychlejší, největší rychlost v tomto vesmíru je možná rychlost světla ve vakuu, no tak potom představme si, že bychom – prostě experimentovat se nedá jinak, než že vždycky překračujeme nějaký meze, vykoučíme někam, kam je zkrátka vykročit zakázáno nějakým, je to tabu – tak v tomto daném případě přijímáme Einsteinovo C jako konstantu, ale naproti tomu chceme zaexperimentovat, tedy nepřijmeme jiné předpoklad Einsteinův, totiž že není možná to předběhnout.

A teď představme si – a to je všechno falešný uvažování, to my víme od začátku, že? Ale to je experiment – představme si, že vesmír je skutečně vesmírem souborem událostí. Co by to znamenalo? Že pokud jsou některé události prostorově od sebe vzdáleny tak, že čas, v němž je možno dosáhnout jejich kontaktu jakýmkoli prostředkem přes jiné události, je delší, ten čas, že je k tomu zapotřebí delšího času, než čas potřebnej k tomu, aby ten paprsek dorazil z jedné na druhou, že je delší, než je k dispozici čas, který vůbec mohl uplynout mezi počátkem té současnosti těch událostí. Když to si transponujeme do nějaké současnosti, tak ty dvě události spolu nemůžou mít nic společného. Můžou snad mít něco společného někde v obrovský minulosti nebo v obrovský budoucnosti, ale za určitéch okolností, když je to dostatečně daleko, tak ta minulost je tak stará, že se nestačí vejít do světa.

To znamená, že my prostě ten souhrn událostí v tom takzvaném vesmíru, kterej je údajně tím souborem všech událostí, že my nedostaneme do jednoty. Prostě ten soubor není integrován, nemůže být integrován. Tedy první otázka je, když mluvíme o světě jako jednotě, jako celku, tak je otázka, kdo ten celek z toho udělá. Čili to je jeden problém. Ale i kdybychom měli někoho, kdo ten celek z toho udělá, tak v takovémto případě ten celek z toho udělat nemůže, protože ty události jsou lokalizovány a temporizovány takovým způsobem, že jakýkoliv jejich kontakt není možný.

To se dá graficky znázornit prostě takovým tím X , tady máme událost v tom křížení a to, co je v rámci toho X , tadyhle a tady dole, tak to se může dostat do kontaktu, a co je mimo, to se nemůže dostat. Takže vzhledem k jedné události není možný, aby ten vesmír byl celkem. Vzhledem k jiným událostem taky není možný. A abychom ten celek dostali dohromady jinak než ve vztahu k nějaké konkrétní události, tak bychom tady museli mít nějakého garanta, kdo to provede vzhledem k tomu.

A to prostě, když tam nevsugerujeme nějaké *theologumena*, nějaké to božské *pléróma*, nějaké to naplnění *pléróma*, a to by se tam do toho dostalo. Ta otevřenost budoucnosti, to je otázka, protože to *pléróma*, to je *eschaton*. Na ten *eschaton* pozor. Ale *eschaton* není v nekonečnu, ten je naopak v konečnu. To je v absolutní budoucnosti, to říká Rahner, to je jeho termín: co to je absolutní budoucnost. Tradice křesťanská je, že přijde poslední soud. A ten přijde, kdežto kdyby byl v nekonečnu, tak nepřijde. Ale i když je v konečnu, tak jsou vždycky nějaké události, které by se mohly nějak dostat do kontaktu až po tom konci. Čili ani to *pléróma* mě nezachrání.

Prostě konec světa, jako začátek světa, je věčně konečně vzdálen, je to prostě konečné číslo roků a tím jsme teda vedle, protože my tam budeme potřebovat to nic. To je jako když děláte prostě dvě křivky, který se mají setkat v bodě, že někde na ten bod máte ty dva centimetry od čtvrtky, tak se to těžko konstruuje. Tak podobně je to tady. Mně se zdá, že ono to není asi tak moc názorný, taky já to teď tak blbě ukazuju. Je potřeba si to... v zásadě víte, o co jde, doma si to teda zopakujte, pěkně si to namalujte a zjistíte, že to tak je.

Jiný hlas: Co když se to nevejde? Co když se ta minulost vejde do toho vesmíru? To by se nevešla? Jako že by ty události měly takovou dimenzi, že se nevejdou, prostě že se nemůžou stát, jako ta možnost, že se ty události potkají v rámci toho vesmíru, v rámci toho řádu, především...

Hejdánek: Především tedy samozřejmě musíme opustit myšlenku o nekonečnosti vesmíru v čase a prostoru, což už učinil za nás Einstein. On vám řekne: „Vesmír má takhle deset na padesátou šestou centimetrů,“ zhruba. Aby se ti to setkal, no tak to teda musíš mít opravdu hodně místa.

Jiný hlas: Kdyby to šlo integrovat, čili v ostření taky mezi... to jsou ty černé díry, kterými se to někde... to je matematika, matematicky...

Hejdánek: Ne, ne, když ty ostříš mezi předmětností a nepředmětností a máš tam zpětnou vazbu, no to jsou takový umělé projekce. No tak už si to ujasněte. Pokud se vám podaří prokázat, že by se to nějak

dalo řešit, tak budu velmi nadšen. Takovým způsobem je potřeba pracovat, i když to nemůžeme změřit, je potřeba provést úvahu a předem kontrolovat terén. Mně se zdá, že přinejmenším ta smysluplnost toho modelování se na tomhle ukáže, že se nám najednou otevře nový pohled na problém, úplně stranou. Ovšem je tam mnoho předpokladů, například jedním z těch předpokladů je, že to c platí. Pokud se najde nějaká možnost rychlosti větší než c , no tak pak to bude celý posunuto. Ale řekněme, že ta konstanta bude zase o něco, třeba desetkrát větší nebo stokrát větší nebo tisíckrát větší, ale bude to nějaká konstanta, a to platí znova. To by znamenalo, že by bylo možné najít jakýsi způsob, jak překonávat časové a prostorové distance okamžitě. No, to chci vidět, to je v jiný básniče.

Jiný hlas: To je jako skokem... nebo ta teorie o tom, že se prostor takhle ohýbá nadrychlostí světla, že to jsou ty hyperbolický vztahy, že se ta hyperbola vůbec nedotýká, že se to k sobě blíží...

Hejdánek: Ano, to by bylo potřeba teda, poněvadž to je matematická teorie, tak vypočítat, že z toho vyplývají ty a ty důsledky pro ten náš problém a ukázalo by se, že třeba myslíme jako Zénón a ve skutečnosti matematika, infinitesimální počet prokáže, že myslíme blbě. To já to připouštím, že to je možný, jenže když se to takhle řekne, tak tomu můžu věřit a nemusím, protože nenahlížím tu argumentaci, poněvadž nejsem matematik a tak dále, ale zdá se mi, že by to, jestli o tom víte něco víc nebo blíž, nebo jestli znáte někoho, kdo by to rozpracoval, tak by to bylo...

Jiný hlas: Ano, ten dál specifikoval tu okamžitost, on že se taky dělí, že prostě vznikají ty možnosti uvažování v budoucnosti a v minulosti odděleně. Čili jestli to základní *kvantum* času má vnitřní strukturu, tak ta se potom týká budoucna i minula, protože to základní *kvantum* předpokládá nedělitelnost vnější i vnitřní, je to úplně v kusu mezi dvěma body.

Hejdánek: No, to je otázka, jestli říkáte pravdu. Proč se domníváte, že vnitřní struktura znamená dělitelnost? To se domnívali teda ve starém Řecku. Tam si mysleli, že když rozdělí každou hmotu na nejmenší kousíčky, které už jsou nedělitelné, tak že ta nedělitelnost další znamená, že uvnitř jsou *homogenní*. Na čem to stojí? To je jenom ta tradice.

Podívejte se, takový pes je nepochybně vnitřně strukturovaný. Rozdělte ho na malé kousky a není to pes. Čili vy ho vlastně nejste schopni rozdělit, i když je vnitřně strukturován. Vy ho můžete rozdělit, ale ne jako psa. Vy ho rozdělíte jako tkáň třeba, rozdělíte ho jako kus masa, a ne jako psa. Protože vy tím, že ho rozdělíte, rušíte tu strukturu. Ta struktura tam není, že vám umožní to dělení. Naopak, vy tu strukturu likvidujete zároveň s tím psem. Ten pes je vnitřně strukturovaná událost.

Jiný hlas: Ano, jestli není nějaká jiná... a přesto to není *homogenní*, přesto to určuje teda chování člověka...

Hejdánek: Ano, nepochybně každý smysl je strukturovaný, my nemůžeme ho vyjádřit, vystihnout, interpretovat jinak než jakože je strukturovaný. A přesto je celek. Nemůžete k tomu smyslu dojít tím, že ho poskládáte po kouskách. Smysl buď je, nebo není. Platí, nebo neplatí. A je vnitřně strukturovaný.

Jiný hlas: Ovšem pak to dělení je v jiném smyslu než času dělení. Ty kousky u toho času byly v budoucnu a v minulosti, teď jsou tam... v čase je to prostě minimum. A to dělení vnitřní k tomu směřuje k jiným rychlostem...

Hejdánek: No tak, jistě, budoucnost a minulost v jiném smyslu než je běžné, to musíme promyslet ten pojem, ale přesto přece jestliže řekneme, že to je nejmenší část času nebo dění, ale že to je teda nikoliv bod, nýbrž ještě dění nebo ještě čas, no tak to znamená, že tam je něco před a po, i když to nemůžeme rozdělit na menší kousky, tak přesto se tam něco děje. To je právě ta chyba *Zénónovy* argumentace, že když dráhu šípu rozdělíme na malé kousíčky a dělíme potom... nakonec dojdeme na takové kousíčky, že už to vůbec není žádná dráha a že tam šíp stojí. To je přesně ta argumentace. A ta je chybná. My víme, že ať to dělíme jakkoliv, tak vždycky ještě, i teda matematicky, i když to tam nemáme žádná *kvanta*, a že to nepotřebujeme tady ty *kvanta* předpokládat, vždycky ještě je to něco víc než nula, něco víc než bod. I když samozřejmě ta matematika je velmi nepřesná, jak *Whitehead* prohlásil, že *exaktnost*...

--- (1981-01-12 Událost (3) [Struktura události]_s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...bereme kvantum, že? Ale vezměte si třeba, když si vezmu třeba to, že elektron byl považovaný

za základ a pak se mluví o kvantování celistvého násobku, že jakýkoliv náboj může být pouze násobkem náboje elektronu. A nakonec se zjistilo, že existují náboje, které jsou ještě menší, než je náboj elektronu, že existují třeba třetinové náboje. A co když nakonec můžeme časem dojít k tomu, že ono to kvantum není...

Hejdánek: No, nebo nějaký jiný. To je... vždyť jsme neřekli, který to je, to kvantum. My jenom předpokládáme, že je nějaké to nejmenší. To, když my uvažujeme nějaké kvantum, tak vy jste popřel to, že bychom ho mohli nějak dál rozdělit. [nesrozumitelné] Protože pokud uvažujeme to nejmenší na elektron... Tady byl k dispozici a byl to kompletní elektron, o kterém se mluvilo jako o kvantu. Najednou se zjistilo, že teda je něco menšího, než byl onen ten nejmenší. No, ale to... já chápu, tam je ještě něco víc. Ale elektron nemůžeme rozdělit.

Ono to je totiž tak, že ta otázka elementárních částic je strašně zajímavá. Na začátku je předpoklad a vlastně předsudek, že když rozbijeme nějakou elementární částici, tak dostaneme částice ještě elementárnější. A ono tohle není pravda. My můžeme rozbít nějakou elementární částici a dostaneme částici mnohem mohutnější a mnohem méně elementární, než je ta... například můžeme dostat třeba jakousi *integraci*, *integritu* dvou nebo tří elementárních částic. Tím, že rozbijeme tu... to jest my můžeme dodat... my totiž nemůžeme elementární částici rozbít jinak než silou, že dodáme energii nějakou. A ono to může vypadat tak, že když dodáme tu energii, tak to nerozbije tu elementární částici, nýbrž to, co jsme dodali, se sloučí, nějak se srazí dohromady, *integruje* se s tou elementární částicí, kterou jsme zasáhli, a vytvoří se částice úplně jiná. Takže teď těch takzvaných elementárních částic je strašná fůra a už je toho víc než prvků vůbec. A teď je nejasné, co vlastně je elementární částice a co ne.

Důležité je, že když my najdeme třeba třetinový náboj... já teď přesně nevím, já vím, že u toho byl nějaký problém, který si teď nevybavuju, že není to tak, že by existovaly nějaké třetinkové elektrony?

Jiný hlas: Ne, to nejsou třetinkové elektrony, to jsou třetinové náboje.

Hejdánek: Ano, třetinkové náboje. Tam je nějaký ještě u toho problém, teď si nevybavuju, to jsem jen tak halabala přečetl. Ale je to jedno, i když tomu tak je, tak to znamená, že pokud mluvíme o náboji, tak náboj nejmenší není náboj elektronu nebo pozitronu, nýbrž takový elektron má třeba ty náboje elementární tři. A za elementární, za ten nejmenší náboj, budeme považovat tu třetinku. Třeba se ukáže, že ještě nějaký další a že teda je to dvanáctinka nebo já nevím co. Kvantová teorie neříká přesně jaké kvantum, nýbrž že kvantum. Teď ještě to kvantum samo o sobě může mít jakýsi rozptyl. Kvantum energie třeba samo, pokud není vázáno na hmotu, tak to znamená, že to je kvantum záření. Záření je vždycky charakterizováno frekvencí, pokud se chová jako vlna, což se vždycky v nějaké souvislosti tak chová. A ta frekvence, ta není kvantována v tom smyslu, že by prostě byly nějaké skoky frekvence jenom. Ta frekvence je jenom jedním aspektem charakteristiky toho kvanta. Takže my tam najdeme třeba frekvence takové, které neodpovídaly, nejsou to násobky nějaké základní délky nebo základních čísel přirozené řady, ale to je vlastně jenom aspekt té události. Ta událost sama jakožto kvantum dohromady nemá jenom tento jeden aspekt, nýbrž jich má víc. A ty dohromady vytvářejí jedno kvantum. Podobně u toho elektronu, to je tak, že sice tam třeba jsou třetinové náboje, ale nechovají se jako tři náboje, které dáte dohromady, nýbrž je to náboj elektronu, je to elektron.

Ta celostnost nespočívá v tom, že by to nešlo rozbít. Samozřejmě to jde rozbít, ale až na to, že nejde rozbít to poslední, že není možné to rozbíjet do nekonečna. Ta kvantovanost znamená jenom jednu věc, že nelze dělit nic do nekonečna na stále menší a menší části. Ale kde je ta nejmenší část, to je těžko říct. To zatím myslím nemáme dost předpokladů, abychom to, co jsme tady *hypostazovali* myšlenkově jako primordiální událost, abychom ztotožnili například s kvantem, s energetickým kvantem. To opravdu nemůžeme provést, to by vyžadovalo spoustu ještě dalších kontrol, jestli už to můžeme považovat. To je podobně jako s atomem. Atom se dlouho považoval za něco dále nedělitelného, až se zjistilo, že se jednak samovolně rozpadá, za druhé je možno ho rozbít a že jsou jakési subčástice, subatomární částice, které jsou elementárnější než atom sám. Atom je vlastně sloučenina, je vlastně komplikovaná struktura. Ta myšlenka kvanta, nejmenšího kvanta, zatím není otřesena.

Jiný hlas: To má charakter axiomu, že nemá smysl pochybovat. Tenhle náš je jeden z axiomů, na kterém vystavíme nějaký myšlenkový aparát tady pomocí něhož... on má v sobě určitou hypotetickou možnost jiného axiomu, třeba že je všechno spojité, nebo že to je bod, zkusit na tom něco vystavět a pak se ukáže, jak to pracuje, s čím je to v diplomacii s tím, jak to pojmala fyzika doposud. Nemá smysl pochybovat...

Hejdánek: No tak ono to má smysl, protože ten axiom může být úplně blbý. To je potřeba potom ukázat, k čemu to vede a jestli je to nosné nebo není nosné. Každá myšlenka se ukáže jako... prostě to je něco takového jako světový éter. To se vyvodilo na základě určitého pozorování, jak se chová záření a jak se chová vlnění jiného typu. Předpokládalo se, že to vlnění, ty vlny záření, musí být vlněním něčeho. Tento předpoklad vedl k *hypostazi* jakési látky a jejích vlastností atd. A pak se ukázalo, že to byla naprostá blbost, poněvadž je to všechno jinak. Takže to se může stát tady taky. Ovšem zatím to vypadá tak, že fyzika pracuje s tím, že aspoň v některých oborech kvanta jsou. To, co my zkoušíme, je rozšířit tu myšlenku kvanta i na prostor a čas, konkrétně na čas, což v té fyzice doposud není. Tam dokonce už jsou pokusy o kvantování prostoru se dějou, souvisí to třeba s tou otázkou gravitonů, že tam vlastně se kvantuje gravitační pole. To si jen tak dovedu představit.

Jiný hlas: Jenom tady z toho prvního prosince nebo osmého prosince, já nevím, tys tam zavedl tu konstituci pojmu subjektivního centra a ohniska perspektiv. To je ten bod třináct...

Hejdánek: Nebo?

Jiný hlas: Bod třináct... počkej, to je špatně, patnáct. Bod patnáct toho prvního dvanáctého.

Hejdánek: Aha, dobře, ano, ano, to tu mám před sebou.

Jiný hlas: Cos to vystavěl tady za ty... to subjektivní centrum a ohnisko perspektiv? A pak jsi uváděl nějaký ten příklad, jsi tam dal, ale nebylo mi zřejmé, jak jsi dospěl, abys řešil ten rozpor budoucna a minulost, přítomnost.

Hejdánek: No, tak ten celý problém je možno vyložit na docela prosté věci, že když se dítě narodí, tak je vlastně úplně čerstvé. A když potom stařec nad hrobem, tak je už velice zestárlý. Přesto však z jistého hlediska v životě toho starce to dětství je čímsi strašně vzdáleným a starým, kdežto to jeho stařectví je nejnovější mládí, který tady má.

Jak je to možný, že to nejstarší je tím nejnovějším a naopak to nejčerstvější je tím nejstarším? No, to je možný díky tomu, že pokaždé se to vztahuje k něčemu jinému, že to hledisko je jiné. Když uvažujeme o životě člověka jako vnější pozorovatelé a ten život rozložíme na časovou škálu, tak to mládí je tím nejstarším a to stárí tím nejmladším.

Ale vnější pozorovatel... no, když se na to podíváme z hlediska toho starce, tak pro toho starce to stárí je tu jako staré a mládí je kdesi dál, v minulosti kdesi. Tedy rozhodující je ten subjekt a jeho hledisko, v němž se to ukazuje. No a teď to je jakoby relativizace celé věci.

Jenomže teď pro nás se ta otázka bude klást jinak. Které z těch hledisek je správné a které ne? Je možno událostné dění napnout na časovou škálu jako netopýra na vrata? Neztrácí se tam právě potom to vlastní dějství, to dění? My tam potom vlastně přišpendlíme jednotlivé události z osobního života, z osobní historie, na určitá data. Že ten a ten se narodil tehdy a tehdy, poprvé šel do školy tam a tam, byl odveden a šel na vojnu tehdy a tehdy, oženil se tehdy a tehdy, první dítě měl tehdy, druhé a zemřel tehdy a tehdy a ještě různé věci předtím i potom.

No ale to není život. V tom životě samotném to vypadá jinak. Tam vždycky to, co bylo mladší, už je za námi. Naše dětství je za námi, naše mládí je za některými z nás, za některými dokonce je i dospělost, za některými už je takřka celé stárí. Všecko je to za námi. A to nejnovější je to, co jsme teď právě činili, to je to, co zatím je nejstarší.

No a v tom srovnání je evidentní, že oprávněné je to hledisko toho subjektu, o jehož dějství tu jde. A že ten pohled vnější může být jedině pomocný, nemůže být ten rozhodující pohled.

Takže když pak budeme uvažovat o čase události, tak to potom nás přivede k velmi zajímavému závěru, že jak jsme tady naznačovali, ta událost proniká do budoucnosti, takže vlastně hybnost, pohyb, rozvíjení té události se děje proti tomu takzvanému proudu časovému. Že totiž každá aktivita je jakýmsi

pronikáním do budoucnosti, kdežto ten proud časový přináší věci z budoucnosti, přehoupne je přes přítomnost a strká je do minulosti. Aktivita jde vlastně proti tomuto proudu. A jestliže jde proti tomuto proudu, tak to znamená, že její čas je obrácený než ten časový proud. Máme tady tedy dva časy. A v tom se proniká do minulosti dokonce, usilujeme...

Ano, to je další záležitost, že jestliže tady je dvojitý čas nebo dvojitý proud časový, tady by byl, kdyby byl... no tak pak je možné, aby událost svým koncem navázala na začátek nějak. Že je možné tedy, že událost se může nějakým způsobem vrátit sama k sobě. Už sama událost, že to není až na úrovni reflexe. Tam jsme si to ukázali třeba na tom Kierkegaardovi, na té básni atd., ale už sama událost, že je schopna se nějak vrátit sama k sobě.

A teď vzniká otázka, jak to máme chápat. Jestli je to spíš tak, že událost je schopna se nějakým způsobem vrátit sama k sobě, třeba v prostoru a nikoliv v čase. Takže to znamená pak, že tady nějaký ten *relikt* setrvačnosti trvá v prostoru. Nebo naopak, že je schopna se vrátit k sobě v čase a nikoliv v prostoru, takže potom vlastně ten návrat vypadá tak, že ona se sice k sobě vrací, ale jak žíznivá čára utíká, protože to je vždycky jiný prostor, v němž se k sobě vrací.

A nebo konečně to můžeme teda ještě interpretovat tak, že tady existuje nějaké všeobecné vlnění – jedna z možností – jakási taková všeobecná světová oscilace, vždycky přes čaru mezi vnějším a vnitřním, taková nějaká vibrace. A teprve na to, že někde navazují nějaké ty takzvané události, skutečné události, dění. Takže když se třeba šíří světelné kvantum, tak se nestane, že by najednou přišlo do tak řídkého prostoru, že by tam žádná jiná událost nebyla, nýbrž vždycky tam to vlnění základní najde a může letět dál. Jinak to zanikne, to vlnění, poněvadž každá... A tak dále. Prostě je možno to vykládat nejrůznějšími způsoby. Pak je potřeba zvážit, co odpovídá, co lze i matematizovat, poněvadž to je sice dost důležité a tak dále. Čili my nemůžeme předem říct a vymyslet to všechno, to musí být... Ale nicméně je to věc, která nám umožní klást precizně otázky, nebo precizněji otázky, právě proto, že jsme si pomohli jakýmsi modelem.

Jiný hlas: Vy jste tam předtím ukázal ten obrázek, že se jedna událost bere s tím druhým průběhem, s tím vnějším, tím se zakládá setrvačnost na té červení. Tam se prostě něco zachová, nějaké vlastnosti, a vzápětí nato jste říkal, že když si jedna událost vezme kus z té druhé, takže se tím obohatí a tím může vzniknout něco nového. Že to je něco jiného než ta setrvačnost, že to nové nevzniká jako v tom modelu nejdřív...

Hejdánek: No, to je určitá nepřesnost. Já si myslím totiž, že jestliže vezmeme vážně, že každá událost má začátek, průběh a konec, takže to znamená, že když skončí, tak po ní nic nezbude. A jestliže tam nějaký ten *relikt* je, tak že to je *relikt* jakéhosi opožděného dozívání, které stejně nakonec končí a zanikne, uhynie. Aby z tohoto *reliktu* setrvačnosti vznikla setrvačnost, k tomu je potřeba aktivity nové události. A teprve tam, kde ta aktivita události nezůstává jenom u předávání té pochopně toho setrvačnostního momentu, nýbrž nějak ho integruje do své stavby, tak tam se stává... tam dochází k jakési proměně. Tam už to není pouhá setrvačnost, nýbrž ta událost si vykročí na novou cestu. Takže i k pouhé setrvačnosti je potřeba aktivity nových událostí. A té aktivity je potřeba víc, má-li to jít za, má-li to přejít práh pouhé setrvačnosti. Už k té setrvačnosti je zapotřebí velké energie nových a nových událostí. Jinak bez té energie by ta setrvačnost prostě se rozplynula, by se sesedla až k ničemu. Je to jakýsi pouhý dozvuk té události, nic víc. Jinak bychom totiž nepotřebovali další události. Jinak by ten *residuum* tady zůstal pořád od každé události, ovšem tím by svět nepředstavitelně narůstal. Každá událost by měla po sobě nějaké smetky a teď by tady byla prostě hora těch přežitků. Takže k zachování té *residui*, těch *reliktů*, je potřeba také aktivity. A ta aktivita se může vyčerpávat jenom tím, že se dá k dispozici, to jest nechá se vycucat tou setrvačností. Ta setrvačnost je jakýsi *parazit* na události. Jakýsi *parazit*, kterého je možno využít, když máme dost sil k tomu, abychom ho zapřáhli do výstavby života. Já řeknu malej příklad. Takovým *parazitem* je třeba smrt. Smrt likviduje život a přesto život se dostal na vyšší úroveň, když zařadil smrt do rámce života. Díky tomu, že organismy umírají, tak zvedly svou úroveň, tak je možný vývoj, biologický vývoj. Díky tomu, že smrt je zařazená, to jest není jenom *eventualitou*, ale je nutností, stává se kusem

života. Když by byla jenom *eventualitou*, to znamená, že sice buňky se množí, množí, nějaké ty jednobuněčné organismy se furt množí, mnoho jich uhynie, ale ty ostatní furt zůstávají tím, čím jsou. A tím, že právě byl zařazen ten prvek smrti do programu života, to jest tak, že ta *diferenciace* buňky s sebou nesla nutně jejich neschopnost přežít, dál se množit, tak díky tomu vznikly organismy tak vysoké úrovně, jako jsme my. Tedy je to způsob, jak život se zmocňuje smrti, činí ji kusem svého života, kusem sám sebe. Smrt se stává kusem života a život zvedá svou kvalitu.

Jiný hlas: To je ta *negentropie*, jo, to je ten...

Hejdánek: No, tak tohle přímo není *negentropie*, že... To je konkrétní individuální smrt, která je zařazená do životního programu, ale nějak takovýmhle způsobem se toto, co se původně jeví jako odpad, jako likvidace, jako *parazitismus*, může být takovým geniálním hmatem proměněno v šanci.

Jiný hlas: Ta událost druhá, která navazuje, má dvě možnosti: buďto zachovat jenom, a to je ta setrvačnost, anebo ho využít pro tu výstavbu a je to něco nového. Jak ta událost pozná, jestli má udělat to nebo to? Protože jsme svědky, že když je něco třeba těleso pohybující se rovnoměrně, tak že se pohybuje pořád rovnoměrně. Jo, že by se tam najednou objevila nějaká událost, která to najednou zapojila a udělala... [nesrozumitelné]

Jiný hlas: třeba zrychlení.

Hejdánek: To se nestává. Takže není možné... Aha, takže pohyb rovnoměrný, to je pojem mechanické fyziky a tam nemůžeme na tom nic udělat, protože i kdyby se něco odchýlilo, tak ta mechanická fyzika těmito svými prostředky to nemůže poznat.

Ale my víme naproti tomu, že atomy, které se původně chovají jako mrtvé, jako mrtvý kus hmoty, že jsou schopny fungovat v určité spolupráci tak, že z toho vzniká živý organismus. Vzniká otázka: jak to pozná elektron nebo proton nebo neutron nebo něco takového? Jak to pozná, že najednou je v živém těle, aby se choval jinak? To já nevím, jak to pozná, ale evidentní je, že to pozná, že se skutečně chová jinak, protože v tom živém těle není žádný trpaslík, který řídí to, jak se chovají atomy, a který by je nějakým způsobem pořádal nebo krotil nebo vůbec drezíroval, nýbrž ty atomy samy se nějak začnou chovat jinak a v té změně jejich chování je vlastně podstata toho života, té oživenosti toho těla. Jak to poznají?

Jiný hlas: My zatím nevíme, k čemu to je dobré v té biologii, protože to jsou mezi jinými částicemi, působí na ně jiné síly, které se chovají...

Hejdánek: Kde se ty síly vzaly?

Jiný hlas: Musím předpokládat, že ty síly tam existují.

Hejdánek: No dobře, ale kde se vzaly? Když tady nejdřív byly jenom horniny, kde se vzaly tyhle síly zrovna? To už je jiná ustavující potence. To prostě, jakmile sáhneme k *teologmatu*, tak s tím prostě končíme, poněvadž to je potom vycpávka. Teleologie má svou funkci, ale ne tuhle. To je podobně, jako když si vymyslím *vis vitalis*, že sice jsou to normální atomy, ale je tam *vis vitalis*, to je nějaký skřet, který je řídí, mají tam nějakého císaře, ta *vis vitalis*. No, to...

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: No jistě, tak to jenom říkáte, že v zásadě atomy za jistých okolností se můžou chovat jako živý organismus. To neříkáte nic jiného než tohle. Ale vzniká otázka: proč, na základě čeho se chovají jako živý organismus? To je ta otázka. Mně to připadá, že když v tom známém světě k něčemu dojde náhodou, tak to nemá dlouhého trvání.